

Jarkko S. Tuusvuori

Nyt tässä syttymässä

NEWYORKILAINEN RAP-SUURUUS KRS-One on käyttänyt taiteilijanimeä Philosopher. Siitä on tullut sanomista. ”My Philosophy” (1988) käynnistyi ikimuistoisella houlla: ”Olet siis filosofi?/ kyllä, kyllä, kyllä, kyllä, kyllä/ ajattelen kovin syvästi, ajattelen kovin syvästi [...]” Tämä ei tyhjentänyt pajatsoa, vaan uusi aaria sai sijansa 2003: ”[T]otuus, sitä tavoittelen/ metafysiikkaa, josta esimerkkiä tässä latelen.” ”Philosophical”-kappaleessa filosofi tulee hätiin, kun vaivaa ”pelko,/ epävarmuus, joku juttu, josta saatava selko”. Missä toiset räppärit rötöstelevät tai elostelevat, filosofi valistaa: ”Opetan syvemmän hiphopin merkitystä.” Mukaan mahtuvat paitsi lajityypilliset itsekehut ”olen älyllisyyden kallio” ja ”olen aurinko”, myös ajatus ajatuksellisesta kilvoittelusta, jossa ”ei vain tehdä hiphoppia, vaan ollaan hiphop”.

Tarvitaan KRS-Onen katu-uskottavaa velmuutta, jotta moisen argumentin pystyy esittämään osana viileää rytminumeroa. Vastaavasti kaivataan Nick Caven *Gesetzgeberi*ytä, jotta kykenee siteeraamaan rakkauslaulussa Immanuel Kantia – ”tähtitaivas ylläni/ siveyslaki sisälläni/ niin maailma ilmenee” – tunnelman rikkumatta. Ja edellyttää Lauryn Hillin karismaa, jotta selviytyy groovea hukkaamatta vokaloidusta tähtianalysista: ”kerro siis filosofiaasi, jolla/ taiteilijan pitäisi osata olla,/ kenties yltäkyläisellä varannolla/ vaan todellisuuskäsitys pelkkä nolla.”¹ (Huomautettakoon, että kaikki suomennokset edellä ja jäljessä ovat definitiivisiä.)

Esimerkit ovat harvinaisia. Popkappale ei ole traktaatti. Ketäpä ei kiljadhuttaisi, että rock kärsii selittelemisestä. Konsultoikaamme Anthraxia: ”filosofiaasi/ seinälle paikkattua paskaa.” Nopealta metallilta ei muu kuin äkkiväärä tuomio olisikaan oikein, minkä vahvistaa Forbidden: ”älä selitä filosofiaasi/ sillä kun sinua viiltää/ vuodat siinä missä minäkin/ ymmärrä, ettei ymmärrystä ole/ [...] kipu on todellista.” Lisätään kristillisen metalcoren näkökanta Demon Hunterin tapaan: *your philosophy is dead/ dead wrong*. Liikaviisastelun vastaiseen kampanjaan yhtyy myös nokkelan vaihtoehdorockin sanansaattaja We Are Scientists: *your philosophy is totally lost on me*. Samassa hengessä Brosista muistettu Matt Goss laittaa sanoja lemmessä pettyneen suuhun: ”inhoan filosofiaasi/ [...] rakkaus on yliarvostettua.” Filosofian osakkeet eivät ehkä kasva siitäkään, miten alt-metallisen System of a Down hourii kuolemisen tytön filosofian vuoksi. Eikä siitä, kuinka skotlantilainen kamaripopyhtye Belle & Sebastian kertoo kovia kokeneesta, joka ”muutti filosofiansa” ja metelöi asunossaan.²

Essee rockin kapinallisuudesta

- 1 ”Rebel Rock” (1956) Tommy Steele
- 2 ”Rebel Rebel” (1974) David Bowie
- 3 ”The Last Rebel” (1993) Lynyrd Skynyrd

- 4 ”He’s a Rebel” (1962) Crystals
- 5 ”She’s a Rebel” (2004) Green Day
- 6 ”Rebel in You” (2008) Supergrass
- 7 ”Rebel Yell” (1983) Billy Idol
- 8 ”Rebel of the Underground” (1991) 2pac
- 9 ”Rebel Warrior” (1995) Asian Dub Foundation
- 10 ”This Is a Rebel Song” (1997) Sinéad O’Connor

Filosofiaa päin

Pohjoiscarolinalaisen, 2000 hajonneen Ben Folds Fiven saavutus on melkoinen. Yhtyeen läpimurtokappaleisiin kuulunut ”Philosophy” (1995) ei ainoastaan affirmoinut filosofiaa, vaan kuvasi sen jonakin, joka ennakkoluuloista poiketen piti harjoittajansa maan pinnalla: ”senkun naurat/ minun filosofiani/ pitää jalkani maassa/ luotan siihen kuin kamaraan/ [...] olet ystävänä/ mutta sinulla ei ole filosofiaa/ tämän laulun on aika loppua.” Jos BFF oli popiksi kiusallisen fiksum ja artsua, filosofian myönteisiä popkäyttöjä voi tavata myös tv-Popstarsista tekaistun Hear’sayn laulussa ”Can’t Stop Thinking About It” (2001) ja atlantalaisen Holiday Paraden kevytrockvetäisyssä ”My Philosophy” (2008).

Syntsapopin herttualla Marc Almondilla on otsaa kuvata kolhuja kokeneiden sinnittely viisauden rakastamiseksi (”malja sinulle ja minulle/ malja filosofiallemme”)³, mutta pisimmälle viety yritys valjastaa popraita filosofiseksi messuamiseksi lienee Kaliforniassa gospelia luoneen Ben Whiten/Ignorant Youthin omakustanne ”Philosophy of Justification” (2000). Se kallistuu epä- ja antifilosofiseksi: ”leviää muuan filosofia/ ihmiset selittelemässä itsekkyyttä/ totuus on muka sitä, mitä siitä tekee/ naurettavaa, ettette näe/ jotkin asiat ovat oikein, toiset väärin/ suhteellisuutta ei ole/ totuus ei muutu, se on konkreettinen/ jos muuta ajattelee/ oikeuttaa vain syylistä sydäntään/ [...] tiedät, että vain yksi on totta/ minä tunnen Hänet, tuntee Hän sinut/ toivon mukaan vielä tajuat/ tässä esimerkki totuuden absoluuttisuudesta/ istutan puun, joka [...] kantaa appelsiineja/ jotkut ehkä sanovat, että omenoitahan nuo/ se nyt vain on heidän filosofiansa.”

Moista hapatusta lähenee puolalaisen thrash-progehtavan Al Siratin moraliteetti ”Your Own Face” (2004), jossa surkutellaan ”sisäisen arvon” ja ”luovan filosofian” jäämistä julkisivujen ja rahavallan varjoon. Oma lukunsa on jo taivaanlaitumille siirtyneen countrytähden Chris Ledoux’n ”Simple as Dirt” (2002), jonka tulkinassa saattaa tarvita popissa tavallisen Buberin sinäminävälineistön sijasta Gadamerin traditio- tai Lagerspetzin saastateorioita: ”rakastan vaimoani ja lapsiani/ samoin rakasti isäkkökin omiaan/ ja hänen isänsä häntä ennen/ ja minä perin heidän filosofiansa/ elämä on helppoa kuin raskaan päivän työ/ yksinkertaista kuin mura.”

Lyyrisesti, musiikillisesti ja filosofisesti hieman lohdullisempia tapauksia tarjoaa *britpop*-ryhmistä se viihaisin. Skunk Anansie antoi yhdelle kappaleelleen nimen ”Hedonism” (1997), teki toisen nimeltä ”Aesthetic Anarchist” (1995; ”filosofiasi [...] on himosi selkäranka”) ja vei teoksellaan ”Intellectualise My Blackness” (1995) filosofoinnin vastaisen filosofisuuden yhteen pop-ääreen (”läimäytin häntä kimpaleella omaa filosofiaansa”).

Käsiteanalyysi

Englannin teosana *rock* (joka on peräisin muinaisenglannin *roccianin* ja saksan *rückenin* jakamasta juuresta) viittaa keinahteluun, esimerkiksi kiikkutuolin tai junan liikkeeseen⁴. Samalla sanalla (joka tässä merkityksessä juontuu muinaisranskan *roquesta*) viitataan myös kallioon⁵ tai muuhun kiinteään möykkyyn luontoa, kuten jääpalaan⁶. *Rock* nimeää, erityisesti yhdistettynä vyörymistä tai rullaamista merkitsevään (ja latinan pikkupyörästä, *rotulasta*, juontuvaan) verbiin *roll*, tietyn laulu- ja soitinyhtymusiikkilajin⁷, ja sen ympärille muodostuneen nuorisokulttuurin⁸. Popin tapaan sen tuotokset ovat nautittavia⁹, mutta tyyppillisesti raemmalla ja radikaalimmalla tavalla nautinnollisia¹⁰. Rock koetaan poppia suoraviivaisemmin seksuaaliseksi¹¹. Tästä juontuvat jatkuvat moraalipaniikit¹², tästä ajoittaiset oikeustarpeet¹³. Rock on yhtäaikaista joutilaan luokan turuttavaa viihdettä ja alhaisen väkivaltaista kumouksellisuutta¹⁴. Se ravistelee yhä uusia sukupolvia vaihtamaan dogmaattiset unensa parempiin¹⁵ tai ainakin pakkoneuroosinsa potkukkaampiin¹⁶. Sillä onpa rock maailmassa älykkään suunnittelun ansiosta¹⁷ tai toteutuupa se vain jonakin villinä kehityksellisenä mahdollisuutena¹⁸, sen tultua valituksi on ainoana päämääränä sen oma huijpentuminen¹⁹. Eräitten teoreetikoitten mukaan halun tehtäväksi jää enää säätää tyyl, jolla sen nyt iäksi kiveen hakattu sisältö toteutuu²⁰.

Tänä iltana

’Filosofia’ ei suinkaan ole filosofisimmakaan popin pääkäsite. Popin avainkäsite on *tonightius*. Lukematomat hitit ovat 50-luvulta lähtien alleviivanneet tämän-iltaisuuden ratkaisevuutta. Popin paradokseja on kyky kaiuttaa ainutkertaista kokemusta standardilla, josta kokemuksellisuuden ylijäämä tihkuu läpi. Ramonesin ”I Don’t Care” (1977) toteaa, että ”en piittaa/ näistä sanoista”, Patrick Bruelin ”J’te l’dis quand même” (1990) muistuttaa lemmennustusten kuluneisuudesta. Mutta jo Nietzsche huomautti, että Bachin taide oli vapautta rajoissa: kontrapunkti asetti ehdot, jotka eivät kutistaneet liikkumatilaa vaan mahdollistivat laajan liikkeen rajalta rajalle²¹. Harva pystyy kuolemattoman Warren Zevonin tapaan käyttämään lähes yksinomaan kierrätettyjä *onelinereita* laulujensa ydinmehuna, mutta kaikki popvelhot tukeutuvat pelkistettyyn muotoon sen loputtomassa varioituvuudessa.

Tonightiuden tajusivat jo romanttis-klassiset *Lied*-taiteilijat. Grillparzerin/Schubertin ”Bertas Lied” (1820)

pohjustaa pop-sensibiliteettiä: ”Tunnetko sen läheisyyden?/ Aavistatko rauhan?” Tästä on sekä pitkä että lyhyt matka blink-182:n skeittipunkrypistykseen ”First Date” (2001), joka vastustamattomasti ruotii ensitreffien vauhkoutta. Joni Mitchellin ”Carey” (1971) määrittelee kuluvan illan ”tähtiseksi holviksi”, palvonnan paikaksi. *Tonightiuden* lupauksen pettävät oikeastaan sekä Keski-lännen punkorkesterin Violent Femmesin ”nietzscheläisittäin” dekonstruoiva ”Tonight” (1995) että skottirokkarien Del Amitrin ”schopenhauerilaisen” reaktiivinen ”Be My Downfall” (1992). Niin Bob Segerin omistavuudessaan varma ”We’ve Got Tonight” (1978) kuin Carole Kingin epävarmuudesta piinaantava ”Will You Love Me Tomorrow” (1960/1971) ovat Mitchellin juhlihan tämäniltaisuuden romahduksia, siinä missä Neil Youngin suruhymni ”Tonight’s the Night” (1975) ja Bob Dylanin vainoharhainen ”Where Are You Tonight?” (1978) alleviivaavat käänteisesti *tonightiuden* voimaa.

Tämän juuri nyt pystytyvän tilanteen, tämän pariaikaa rakentuvan tunnelman, tämän käsillä olevan lupauksen, tämän nyt valtaansa ottavan pelon pop esimerkistään niin kuin ei mikään. Joskus se seuraa sota-ajan orkesterinjohtajan Spike Jonesin hevostelevaa linjaa: ”se on filosofiamme/ ja taatusti myönnät sinäkin/ ihmiset ovat hassumpia kuin ketkään.” Useimmiten se pitäytyy Maurice Chevalierin viitoittamassa riiuuhempeilyssä.²² Joskus se tavoittaa suorastaan sosiologis-fenomenologisen mutta kaiken yliälyllisen välttävän otteen kestoaiheestaan, kuten Tom Waitsin kappaleessa ”(Looking for) The Heart of Saturday Night” (1974). Siinä vapailla osatekijät käydään läpi hartaasti eritellen omakohtaisuuden nous- tessa sinäpassiivin diskreetistä käytöstä. Waits kuuluu Walt Whitmanin demokraattiseen perinteeseen, jota William James aikoinaan ällisteli ja ylisteli siitä, kuinka tiukasti se kaikessa yksilön ainutlaatuisuuden juhlistuksessaan pysytteli kelle tahansa avoimena olevalla kokemusalueella, jokahenkilönoikeuksien piirissä. Waitsin laulu avaa kokemuksen käsitteellisyyttä etevämmin kuin kirkkainkaan filosofinen analyysi²³.

Popminien ja -sinien filosofiat ovat pääsääntöisesti kuin puskuritarroista tai vessanseinältä reväistyjä²⁴. Tai sitten varioidaan yhtä ja samaa Shakespeare-repliikkiä, Hamletin lausahdusta filosofian niukkuudesta olioiden runsauteen verrattuna²⁵. Rap-muusikot ovat filosofia-käsitteistönkin voimavarojen taitavimpia työstäjiä. Vaihteluväliä riittää perulaisen Immortal Techniquen ”No me importan” (2001; ”laajennan vitun aivosi pihalle/ ja lavennan filosofiasi”) ja atlantalaisen Gucci Manen ”Black Teen” (2005; ”ei sympatiaa, ei apologiaa/ siinä meidän filosofiaa”) aggressiosta bostonilaisen Gang Starrin ”In Memory of...in” (1998; ”olisitpa olemassa/ koska filosofiasi oli hullunsvää”) nostalgiaan ja chicagolaisen Commonin ”Announcementin” (2008) (”mimmit kysyvät, oletko filosofi?/ joo, filosofoin sun päällä”) turskiuteen.

KRS-Onen ”My Philosophy” saattoi liioittelemta viitata itseensä ”luentona”. *Kappaleen sattuvien omanhännän* nosto kuuluu: *I am an artist/ of new concepts at their hardest.*